

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Acta et decreta

Hieronymus von Croaria

[Hagenau], 11. Apr. 1500

Sessio quadragessimaprima

[urn:nbn:de:bsz:31-313501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313501)

Sessio XLI

modus q̄ infra decem dies ex nunc continue numerādos q̄s decem dies omnibus ⁊ singulis sancte romane ecclesie cardinalibz p̄sentibus ⁊ absentibus ac ceteris electoribus supradictis attēta romane ecclesie notoria vacatione ad intrandum conclave ī hac ciuitate Constantiē, in maiori domo cōmunitatis eiusdē ciuitatis ad hoc tam ordinata p̄figit ⁊ assignat p̄fati electores cardinales ⁊ alij supradicti intrent sp̄m conclave ad electionem huiusmodi celebrandā ceteraqz faciendum obseruandū ⁊ p̄sequendū quēadmodum in ceteris p̄ter p̄missa de cardinalibus ⁊ alijs in electione romani pontificis iura statuunt ⁊ decernunt que omnia p̄missis q̄bseruatis vult eadez sancta synodus in suo robore p̄manere. Hęc autem formā ⁊ hunc modum electionis approbat ordinat statuit ac decernit pro hac vice ⁊ ad oēm scrupulum sub mouendum eadem sancta synodus omnes ⁊ singulas in eadē synodo p̄sentes ⁊ venturos qui eidem synodo adhibebūt ad omnes actus legitimos in eadem synodo agendos actiue ⁊ passiue quatenus opus ē habilitat ⁊ habiles esse declarat: ceteris eiusdem cōcilij decretis semp̄ saluatis, sup̄plens omnes defectus si qui forsan interuenerint in p̄missis ap̄licis: etiam ⁊ generalibz concilijs editis ⁊ alijs constitutionibus non obstaī, quibuscunqz.

Quibus decretis sic lectis domin⁹ Hostien⁹, hmoi sessionis p̄siciens sp̄ius synodi nomine respondit: placet.

Sessio quadragesimaprima.

Anno a natiuitate domini

a ni. M. cccc. xviij. indictione decima: die ꝑo lune octaua mensis nouemb̄ris fuit tēta sessio generalis in maiori ecclesia Constantiē, ꝑ cuius sessionis introductiōe reuerēdissim⁹ pater domin⁹ Huilhelm⁹ tit. sancti Marci sancte romane ecclesie p̄sbyter cardinalis missam d̄ sp̄s sancto: serenissimo principe domino Sigisimūdo romani rege cum insignijs regalibz interueniente deuote celebrauit. Et missa finita domin⁹ Jacobus episcopus Lauden⁹, solennē fecit sermonem ad synoduz assumens probemate Eligite meliorem, reuerēdissimus ꝑo pater dominus

Johannes episcopus Hostien. sancte romane ecclesie cardina-
lis huic sessioni presedit. Letanijs igitur lectis alijsq; in sessione
bus legi solitis cu evangelio fm Johannē. Si diligitis me mā
data mea servate. dominus Petrus de Lomburga licētatus i de-
cretis stans in ambone solito quandam constitutionez felids re-
cordationis clementis pape sexti z alia que sequuntur legit huius
modi sub tenore.

Constitutio Clemētis pape sexti sup modo et forma ten-
nēdis sup vidualib; cardinaliū in cōclauē existentium.

Clemēs episcopus seruus seruorū dei ad
ppetua rei memoriam
Licet a cōstitutione a fe. re. gregorio papa decimo pdecessore no-
stro sup electione romani pontificis edita in cōclauē Lugdunē.
inter cetera caueatur expresse q; si eūdem pontificem in ciuitate i
qua cum sua curia residēbit diem claudere contingat extremum
cardinales in palacio in quo idem pontifex habitabat omnes cō-
ueniant: z in eo singuli singulis tātūmodo nisi illi quibus ex pa-
tenti necessitate duo pmittuntur haberi contenti seruientib; cler-
cis vel laicis put elegerint: vnum conclauē nullo intermedio pa-
riete vel alio velamine inhabitent in cōmuni. Et q; diebus certis
non facta puisione de pastore decursis: panis vinum et aqua tū-
eisdem cardinalibus donec subsequēter prouiso ministrē: quia
tamē sicut frequēt multoz affectione z in cardinalatu cōstituto-
rum pceptimus: nōnulli ex cardinalibus in obseruatione cōstitut-
onis ipsius grauati al's nōmū. existerunt multiq; ex ipsis duos in
conclauē p̄dicto habuerint seruientes nō absq; scrupulo cōscientie
pp̄ter ambiguitatem dictorum verborū videlicet quibus ex patē-
ti necessitate duo pmittunt haberi in dicta cōstitutione vt pmittit-
tur contentorū nos prouidere super his cupientes ex his z cer-
tis alijs causis rationabilib; que nostruz ad id animū inducerūt
rigorem cōstitutionis ipsius: z etiaz ad fratrum nostrorū supplica-
tionem in his puidimus tēperandū auctoritate apl'ca statuētes
q; cardinales postq; cōclauē hmoi seu clausurā p̄dicti celebrāda
electione intrauerint singuli duo seruientes tū clericos vl' laicos
put duxerint eligēdos ac etiā singulis p̄ter panem vinū z aquā
in prandio vinum z in cena: dūtaxat vnum serculum carniū vnl

us speciei tātūmodo aut piscium seu ouorū cuz vno potagio de
piscibz vel carnibz pncipaliter nō cōfectis z decentibz salsamētis
habere valeāt vltra carnes salitas z herbas crudas: ac caseū: fru-
ctus siue electuaria ex qbus tñ nullū specialiter ferculum p̄ficiat
nisi ad p̄dīmētū fieret vel sapore: nullus p̄o eoz de alteri ferculo
velci possit. Liceat etiā eis ex decētia honestatis habere in clausu-
ra hmoi cū in lectis causa quiescēdi vel dormiēdi esse voluerint
dūtaxat intermedia seu velamīa simplicū tātūmodo cortinarū.
p̄dicta z felcis recordatōis clemētis pape q̄nti p̄decessoris n̄rī z
alijs p̄stitutionibz aplīcis p̄trarijs q̄bz p̄ h̄ in alijs derogare nolu-
mus nō obstant. q̄buscūqz Nulli q̄ omnino liceat hāc paginā n̄re
p̄stitutionis z volūtatis infringere vel ei ausu temerario p̄trare
Si q̄s autē h̄ attēptare p̄sūperit indignatiōez omnipotentis dei
z beatorum petri z pauli ap̄loz ei⁹ se nouerit incursum. Datum
Aulōn. vij. idus decēbris pontificat⁹ n̄stri anno decimo.

Capitula iuranda p̄ electores romanū.
pontificis z custodes conclauis.

Ista sunt que cardinales z alijs electores romanū p̄-
ticipis in cōcilio generali Constañ. obser-
uare z custodes iurare z facere obseruari tenent z ad q̄ non vltra
compelli possint p̄ custodes conclauis.

Primo q̄ infra decem dies a die iam latī p̄ conciliū decre-
ti intrent conclauē: videlicet hodie die lune octaua mensis nouē-
bris infra occasum solis.

Secūdo q̄ q̄libet non habeat vltra duos seruientes clericos vlt
laicos quos duxerit eligēdos. z similiter p̄mittant duos habere
re p̄stitutionem clemētis. vj. lz in cōstitutione vbi maius nō li-
ceret habere duos nisi ex patenti necessitate.

Tertio q̄ in cōclauī simul inhabitent nullo medio pariete vel
alio velamine nisi q̄n dormiēnt vel quiescent z tūc licet habere i-
termedia seu velamīna duntaxat simplicium cortinarū: que corti-
ne p̄cedunt p̄ dictam p̄stitutionem clemētis. vj.

Quarto ita claudatur conclauē referuato aditū ad secretam ca-
meram q̄ null⁹ postq̄ inclusi fuerint intrare valeat vel extrē nul-
lus ad eosdem electores aditus pateat vel facultas secrecie loquē

di aliquem cum eis: nec ipsi aliquos ad se vententes admittant nisi de consensu omnium aliqui per his que ad electionem pertinent vocarentur.

Quinto quod nulli liceat ad ipsos electores nuncium vel scripturam mittere.

Sexto quod in ipso conclave competens sit fenestra per quam electoribus et servitoribus vite necessaria ministrantur per quam tamen nulli parere possit accessus.

Septimo quod in singulis diebus postquam conclave intraverit propter panem vinum et aquam in prandio unum duntaxat carnis unius speciei tantum aut piscium seu ovorum cum vino potagio de piscibus seu carnibus principaliter non confectis et decetibus salamentis habere valeant ultra carnes solitas et herbas crudas ac caseum fructus seu electuaria ex quibus nullus specialiter ferulum conficitur nisi ad condimentum fieret vel ad saporem. Et in istis cibis restringitur per de. vi. Constitutio ubi maius pro tribus primis diebus quibus nulla ciborum erat limitatio et per sequentibus moderatur.

Octavo quod est de mente constitutionis ubi maius per clementinam ne romanorum quod nullus intrare compellitur conclave nisi omnes reculerent: quia tunc cogendi sunt.

Nono quod volentibus exire permittitur: sed si omnes exirent papa non electo reintrare compellatur nisi quos excusat infirmitas. sed qui sine causa infirmitatis exierit amplius non admittitur nisi omnes ut permittitur exirent.

Decimo quod exiens pro causa infirmitatis ac etiam absentes si supervenerint re integra videlicet antequam de papa sit provisum admittantur in conclave in statu in quo erit electionis.

Custodes conclavis iurent quod promissa omnia sine fraude et dolo insolabiliter faciant observari neque cardinales et alios electores ultra promissa coartabunt nec permittent per alios coartari.

Item quod eadem die omnes custodes et maxime qui addentur ultra illos quibus de iure competit nominari deputentur per acclamacionem ut iurent promissa.

Item videtur quod si dominus rex est presens: debeat pro sue maiestatis reverentia ab eodem sedente in sede sua per dominos cardinales recipi iuramentum.

Bessio XLI

Nomina iurandorum.

Fridericus marchio Brandenburgen. **Vuissel-**
mus comes de hennenberg. **Pbillyp**
magister Hordt. **Bronorns** de Lasala. **domin**⁹ **veronen**. miles.
Johanes ralmüdi **Floch** comes de Cardona. **Ferdinandus** pe-
tri de Ayala miles de Castilla. **Martin**⁹ **Ferdinadi** miles **Ray-**
mundus Ayymar miles **Bertholdus** comes de Ursinis. **Bun-**
therus comes de Schwarzburg. **Ludovic**⁹ comes de Deting.
Humbertus de Sabaudia bastardus miles. **Hugo** comes de
haw ghenberg **Saucl**⁹ miles **Stanissa**⁹ miles ambasciatores re-
gis polonie. Quibus omibz sic lectis venerabilis z egregius vir
domin⁹ **Petrus** clätinger decretorü doctor omnibus z singulis
plonis supradictis pñentibus z intelligentibus alta voce capitula
supradicta per eos iuranda de verbo ad verbum in teutonico
sermone ad intellectuz exposuit. Quibz capitulis sic ad intellecta
expositis duo ex reuerendissimis dominis cardinalibz put ordi-
natum fuerat ad serenissimü principem dominü **Sigismunduz**
romañ. regē in sede sua regia existentē vna cum libro euāgelioruz
et cruce sancta accesserūt. Ipseqz domin⁹ **Sigismund**⁹ romañ. rex
tactis cruce z euangelio pdictis in manibus dicatoruz dominorü
cardinaliü pdicta capitula obseruare iurauit. Quo iuramento p-
festo omnes z singuli pdicti singillatim ad pedes dicti domini p-
sidentis accesserunt. ibiqz tactis corporaliter z cruce z euangelijs
in manibus eiusdem presidentis vt premititur dicta capitula fir-
miter obseruare iurauerunt. Deinde reuerendus pater domin⁹ **An-**
thonius episcopus Concordien. z **Ludovic**⁹ de palude Abbas
Treuorchien. p collegio cardinaliü. **Pandolfus** prothonotari⁹
de Albiano. p italia. **Theobaldus** archiepiscopus Bisuntin. p
galicana. **Picola**⁹ episcopus Werseburgen. pro germanica. **Pe-**
trus episcopus Dloren. pro anglicana. decanus Segobien. pro
byspanica nationibz. p custodia conclauis deputati in manibz di-
cti presidentis tactis cruce z euangelijs pdictis vt premititur iu-
rauerunt. Quibz iuramentis sic vt pmititur prestatis et receptis
reuerendus pater domin⁹ **Bartholome**⁹ archiep⁹ **Vediolanen**.
legens sequens decretum sub his verbis.

Decretum de electoribus romani pontificis pro hac vice.

Sacrofancta generalis synodus

Constans, exequendo eiusdem synodi ordinatione decretum et statutum nuper edita super modo et forma electionis huiusmodi romani pontificis ad eligendum eadem vice romanum pontificem adiungit reuerentissimis in christo patribus sancte romane ecclesie cardinalibus ex eorum voluntate et consensu expressis venerabiles patres Johannes patriarcha Constantinopolitanus, Johannes Rigensis, germanice, Guillelmus Auturicensis, gallicane, Nicolaus Binezensis, germanice Bartholomeum mediolanensem, italice, Jacobum Turonensem gallicane archiepiscopos Richardum Lodenensem, Nicolaum Batonensem, anglicane, Didacum Conchensem, Johannes Paccensem, hispanice Johem Hebenensem, gallicane Fracesciscum Helsensem, Henricum Feltrensem, italice, Nicolaum Aqueensem, hispanice, Simonem Trahurensem, germanice Johem Lipsberdensis, Johannem Horneitensem, anglicane episcopos ac dilectos ecclesie filios Jacobum Penneensem, electum italice, Robertum Cluniacensem, gallicane Thomam sancte marie Eboracensem, anglicane, monasteriorum abbates Leonhardum generale ordinis predicatores sacre pagine italice, Thomam decanum Eboracensem, sedis apostolice notarium anglicane, Panthaleum de malatesis archidiaconum Bononensem, italice, Waltherum grassii priorem rhedi decretorum, gallicane, Philippum de madalici archidiaconum peniteium, in ecclesia Barchmoneensem, sacre pagine hispanice, Lambertum de Stipite priorem Berkenyo decretorum, walschum Petri vtriusque iuris hispanice, Nicolaum de Dinkepubel, Conradum de Sulato sacre pagine doctores germanice nationum predictarum in eadem synodo existentium et noiatorum: et per eandem nationes quolibet per se ad electionem prefatis sic ut permittit electis et adiunctis eligendi cum ipsis cardinalibus de eorum voluntate et consensu expressis romanis, et summum pontificem secundum formam ordinationis et decreti premissorum tribuit preterea Supplens omnem defectum si quis forsitan in electione predictorum adiunctorum interuenerit.

Quo decreto lecto idem dominus Bartholomeus archiepiscopus mediolanensis, continuauit sub his verbis.

Decretum de non spoliando eligendum in papam.

Bessio XLI

Sacrofancta generalis syno

dus Constañ. ad ppetuā rel memorā. Dis etas ab adolescentia
 sua prona ē ad malū ad id pferim ad qd cupiditatē z auaricie sit
 mul⁹ incitat. sūt autē z facte sūt leges vt eaz metu hūana refrene
 tur audacia : itaqz sit iter improbos innocētia : z refrenef licētia
 nocēdi facultas. Lū itaqz nōnunq̄s euenisse compim⁹ q̄ electo ro
 mano pōtifice nōnulli sub p̄textu cuiusdam abusive licētie res et
 bona sic electi q̄si culmē diuistiāz adepti falso p̄cedētes occupāt
 p̄cedi ne dū illi⁹ sic electi imo aliq̄n nōnulloz q̄s electos eē men
 dacter p̄singūt domos res z bona illoz necnō z aliq̄n bona car
 dinaliū aut ectoroz romañ. pōtificis z aliozum in loco cōclaus
 existētiū etiā violēter inuadūt recep̄sūt occupāt z trāsportant. Lu
 crifacta existimantes ex q̄bo si pmitterent plura picula scādala ra
 pine: furta: z nōnunq̄s homicidia sequerēt. Nos igit̄ tam scelerate
 temeritatis z audacie viā p̄cludere z hmōl piculis z scādalis ob
 uiare volentes p̄fatū damnātes scel. ratuz abusum talia fieri hoc
 edicto phibemus. Statuētes q̄ q̄cunqz cuiuscūqz status aut cō
 ditōnis existat cōtra hoc p̄sūperit attēptare: aut ad hoc auxiliū
 cōsiliūm vel fauorem p̄bere p̄ter penas quas inuolentos rapto
 res z occupatores hmōl lura atqz apostolice z implales constitu
 tiones statuūt eo spō ex cōmunicatiōis sententiāz incurrat a qua
 nisi p̄ istā sanctā synodū aut futurū romañ. pōtificē p̄terq̄z i moꝝ
 tīs articulo: z facta satisfactiōe absolui nequeāt et omni officio
 beneficio p̄sulisq̄s ac dignitate ecclesiastica z mundana feudis
 qz et rebus alijs si que aut quas in romañ. vel alijs ecclesijs ob
 nebit sit priuatus. Intestabilis actiue z passiue existat. Cuius
 p̄o que in premīssis culpabilis fuerit: ecclesiastico subiaceat iter
 dicto huic ad h̄cētes sanctoni vt domini temporales rectoresqz
 z officiales ciuitatis vel loci vbi electionē romañ. pontificis cō
 tingerit celebrari illa imminente premīssa fieri sub grautoribus pe
 nis publice z realiter phibeāt: z phibitiōez diligēter faciāt obser
 uari ceteris p̄stitutōibz circa talia editis in suo robore duraturz.

Decretū annullatiōis p̄testatiōnū z p̄uētiōnū
 necnō suspēnsiōis causaz z audiētie litū.

Sacrosancta generalis syno-

cus Constantien. vt puri⁹ sinceri⁹ z liberius ad electioes⁹ roman. pontificis prime celebrandā pcedat omnes z singulas prestatio- nes q puritati sinceritati libertati z efficacie electionis hmōl ob- uiare necnō cōuentiones pactioes promissiones obligatioes iuramenta condita z intendimēta circa materiaz electiois huius- modi factas z facta fiēdas z fiēda ex abundantī damnat repro- bat z annullat. execratur put etiā de iure sunt nulla: mandās sub obtestatione diuini iudicij z sub excoicationis pena quā in tra- riū faciētes vult z statuit eo ipso incurrere z picipēs ne q̄s si quis forsitā talia fecerit illis vtaf aut illas vel illa obfuet cum p⁹ deo placeāt taliū trāsgressores q̄s observatores. illosq̄ ab illoz z illaz obseruatiōe absolut z liberat ac liberos z absolutos cēdeclarat.

Preterea vt ad tam necessariū et salubre electionis negotium attentius procedatur audietam z omnes causarum z litū ecicū in eadem sancta synodo z illis auctoritate constitutam et consti- tutum preter audientiam curie camere apostolice vsq̄ ad assum- ptionem roman. pontificis inclusue suspendit et prohibet iritū decernēs z inane quicquid in contrarium fuerit atēptatū.

Quibz decretis lectis ac oībz z singulis vt p̄mittit lectis z pactis dñs p̄sides totū concilij nomie p̄ verbum placet: respondit. Deinde p̄o de mādato sacre synodi idē reuerendissim⁹ dñs p̄- sids voluit habere decretū de securitate p̄ntis ciuitatē Cōstātie alias statutū z ordinatū p̄ lecto z repetito in eadē sessione.

Introitus conclaus.

Eadē die hora tertia v⁹ q̄si post meridiē reuerēdissim⁹ reuerēdīq̄ p̄ses z dñi sacte roman. ecclie car- dinales patriarcha Cōstātinopolitan⁹ archiepi abbates vena- bilesq̄ dñi p̄lozes: decani: archidiaconi: doctores. ceteriq̄ electo- res p̄dicti dñi cōmunitatē ciuitatē Constañ. p̄ conclaus paratam p̄ electioe roman. pontificis celebrāda more solito intrauerūt.

Electio pape.

Die iouis in festo sancti p̄rtificis martini epi vndec- ma sup̄dicti mensis nouēbris reuerendiss⁹ mi reuerēdīq̄ p̄ses z dñi sacte romane ecclie cardiales p̄farcha

Bessio XLII

archiepi epi abbates alijq; electores pdicti in pdicta exno
tes reuerendissimū in xpo patrē z dñm: dñm Odonē de colūna
sancti Gregorij ad velū aureū diaconū cardinalē de colūna vul
gariē nūcupatū natione Ro. concordit in Ro. pontificē elegerūt q;
Martinus papa qñtus notari voluit. Et sic p serenissimū z inui
ctissimū pncipē dñm Sigismūdū Roma. regē. ynacū sancta sy
nodo apud pdictam ecclesiam maiorem huius ciuitatis Constā.
maximis cū solēnitatib; z leticia fuit intronisatus.

Coronatio pape.

Pontificatus sanctissimū in christo p̄ris z dñi:
dñi nostri Martini diuina pui
dentia pape qñti. Anno pmo. die dñica. xij. sup dicti mensis No
uembri: Idem sanctissimus dñs noster more solito z in corona
tionib; Roma. pontificū hactenus obseruari p̄suetū fuit apud ec
clesiam Constā. honorifice coronatus z demū p dños sacrosan
cte Romane ecclie cardinales p̄i Archas archiepos epos abba
tes aliosq; platos ambasiatores z Romane curie officiales in sā
cta synodo pdicta p̄entes necnō illustrissimū pncipem dñm Si
gismūdū Roma. regem z̄. a dextero z illustrissimū pncipē dñm
Fridericū marchionē Brandeburgen. sacri Romani imperij ar
chicamerariū z electorem a sinistro laterib; eiusdem dñi nri pape
dextros p equi frenū in quo sedebat ynacū populosa multitudo
pcessionaliter ab ecclia Constā. pdicta vsq; ad monasterium
sancti Augustini conductus z p circuitum ad Constā. eccliam
pdictam fuit solēpnissime reductus.

Sessio XLIII.

Anno domini M. cccc. xvij. Indis
tis. xxvij. mensis Decembri. pontificatus sanctis
simi in christo p̄ris z dñi nri: dñi Martini diuina
pudentia pape. v. anno pmo. fuit sessio generalis
in ecclesia maiori Constā. sanctissimo dño nro papa pdicto p
sonalr p̄nte ibidem z psidente. In q̄ reuerendissimus p̄ dñs An
thonius eps Concordien. missam de sanctis Innocētib; deuote
11